

УДК 336.143

Олександр МАКСИМЧУК

ВПЛИВ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТУ РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ БЮДЖЕТУ М. ТЕРНОПОЛЯ)

Проаналізовано зміни в бюджетному законодавстві, які впливають на функціонування бюджету розвитку. Здійснено порівняльний аналіз доходів бюджету розвитку до і після внесення вищезазначених змін. Запропоновано шляхи забезпечення зростання ефективності функціонування бюджету розвитку. Обґрунтовано необхідність відокремлення бюджету розвитку від бюджету поточних витрат. Виявлено джерела зростання доходів бюджету розвитку.

Ключові слова: бюджетна децентралізація, бюджет розвитку, доходи бюджету розвитку, бюджетне планування, бюджетна реформа.

Александр МАКСИМЧУК

Влияние бюджетной децентрализации на функционирование бюджета развития (на примере бюджета г. Тернополя)

Проанализированы изменения в бюджетном законодательстве, влияющие на функционирование бюджета развития. Проведен сравнительный анализ доходов бюджета развития до и после внесения вышеуказанных изменений. Предложены пути обеспечения роста эффективности функционирования бюджета развития. Обоснована необходимость отделения бюджета развития от бюджета текущих расходов. Выявлены источники роста доходов бюджета развития.

Ключевые слова: бюджетная децентрализация, бюджет развития, доходы бюджета развития, бюджетное планирование, бюджетная реформа.

Oleksandr MAKSYMCHUK

The impact of fiscal decentralization in Ukraine on the functioning of development budget (for example, the city budget of Ternopil)

Introduction. Today no one doubts the need for decentralization, which should ensure the formation of self-sufficient communities. However, we must not forget that in addition to changing the ratio of state and local spending, decentralization must provide balance of expenditures for various purposes. At the present stage of the budgetary system of Ukraine, it does not ensure such balance.

Purpose. Identification of the major problems in the functioning of the development budget based on the analysis of legislation and statistics and provide practical recommendations to improve the efficiency of its operation.

Results. *It is considered the definition of “fiscal decentralization”, highlighted its main aspects. It is characterized “Concept of reforming the local government and territorial organization of power in Ukraine.” It is analyzed changes in budget legislation that affect the operation of the development budget.*

Conclusions. *For the effective functioning of the development budget should be implemented a range of measures. The priority of budget reform is separation of planning, funding and monitoring expenditure on recurrent expenditure with prospective expenditures. Also need to secure for him sufficient income to ensure implementation costs. In addition, Ukraine is necessary to form a reliable monitoring system.*

Keywords: *fiscal decentralization, development budget, budget revenues, budget planning, budget reform.*

JEL Classification: H71, H72.

Постановка проблеми. Євроінтеграція ставить перед Україною чимало викликів. Одним із завдань, які стоять перед українською владою, є реорганізація бюджетної системи з метою забезпечення надання населенню якісних бюджетних послуг, які характеризуватимуться високою ефективністю. 1 квітня 2014 року з прийняттям “Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні” проголошено курс на проведення бюджетної децентралізації.

Сьогодні ні в кого не викликає сумніву необхідність проведення децентралізації, що, в кінцевому підсумку, має забезпечити формування самодостатніх територіальних громад, з фіскально спроможними бюджетами, достатніми повноваженнями органів місцевого самоврядування, високим рівнем фінансової незалежності. Однак, не можна забувати, що, окрім зміни співвідношення державних і місцевих видатків, децентралізація має також забезпечити збалансування структури видатків на різні цілі. На сучасному етапі розвитку бюджетної системи України вона не забезпечує такого балансу, оскільки надзвичайно висока частка видатків спрямовується на фінансування поточних потреб і занадто низька – для за-

безпечення капітальних видатків, що здійснюються з бюджету розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теоретичного обґрунтування поняття фінансової або фіскальної децентралізації вивчали такі західні вчені, як: Т. Кун [T. Kuhn], Р. Масгрейв [R. Masgrave], У. Оутс [W. Oates], Ч. Тіббу [Ch. Tiebout], Б. Фрай [B. Fry], Дж. Хаффер [J. Harper], А. Шах [A. Schah] та інші. В Україні в сучасних умовах розвитку ідеї фінансової децентралізації є особливо актуальними для вивчення й адаптації до вітчизняної фінансово-економічної й управлінської систем. Серед вітчизняних науковців аспекти бюджетної децентралізації досліджували Н. Бикадорова, Ю. Глущенко, О. Кириленко, І. Луніна, В. Федосов, В. Христинка, С. Юрій та інші.

Метою статті є виявлення основних проблем у функціонуванні бюджету розвитку в умовах бюджетної децентралізації на основі аналізу законодавства та статистичних даних і надання практичних рекомендацій щодо підвищення його ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під поняттям бюджетної децентралізації розуміють процес передачі повноважень (функцій, компетентності, відповідальності) від центральних органів

влади до місцевих. Іншими словами, це є перерозподіл функцій і повноважень єдиної державної влади між відповідними органами державної влади, з одного боку, й органами регіонального (місцевого) самоврядування, з іншого [1, с. 56].

В європейській правовій літературі зміст фіскальної децентралізації розкривають через такі три аспекти:

1) децентралізація видатків – надання місцевому самоврядуванню фінансових ресурсів на виконання завдань і функцій;

2) децентралізація доходів – закріплення за місцевим самоврядуванням переліку власних доходів, достатніх для належного й якісного виконання встановлених для відповідного рівня місцевого самоврядування завдань і функцій, та право самостійно встановлювати їх розміри;

3) процесуальна й організаційна самостійність – право самостійно, під відповідальністю органів, посадових осіб місцевого самоврядування формувати, затверджувати, виконувати фінансові плани, кошториси, бюджети, забезпечувати звітність і контроль тощо [2, с. 155].

Метою “Концепції реформування місцевого самоврядування” та територіальної організації влади в Україні є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування, територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних і доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [3, с. 3].

Проведення інституційних реформ у бюджетній сфері передбачає:

- запровадження нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів

шляхом розширення їх дохідної бази, спрощення процедури надання місцевих гарантій, здійснення запозичень від міжнародних фінансових організацій, забезпечення бюджетної самостійності та фінансової незалежності;

- запровадження нового механізму бюджетного регулювання, а саме, систему збалансування усіх місцевих бюджетів замінено горизонтальним вирівнюванням податкоспроможності територій за двома податками (податком на прибуток приватних підприємств та податком на доходи фізичних осіб) залежно від рівня надходжень на одного жителя. Вирівнювання за іншими платежами не здійснюється, їх надходження в повному обсязі залишаться у розпорядженні місцевих органів влади, що є стимулом до залучення додаткових надходжень і розширення бази оподаткування;
- забезпечення окремих державних програм і комплексних заходів програмного характеру. Головними розпорядниками коштів визначено галузеві міністерства;
- започаткування переходу від триступеневої до двоступеневої бюджетної моделі та стимулювання громад до об'єднання шляхом надання таким громадам повноважень міст обласного значення та встановлення прямих міжбюджетних відносин з державним бюджетом.

Загальноновизнано, що основним показником децентралізації є зростання частки доходів місцевих бюджетів у структурі доходів бюджетів усіх рівнів. Однак у цій статті ми хочемо звернути увагу на інший важливий аспект децентралізації. Світова практика свідчить про зростання частки капітальних видатків з місцевих бюджетів і, відповідно, розширення джерел надходжень для здійснення цих видатків. Тому розглянемо реалізацію саме цього елемента децентралізації в Україні. Для початку звернемо увагу

на нормативно-правовий аспект функціонування бюджету розвитку в Україні та на його трансформування внаслідок реформування бюджетної системи України.

Як відомо, практика поділу місцевих бюджетів на дві частини (поточний бюджет і бюджет розвитку) поширена в багатьох країнах світу. До поточного бюджету належать доходи і витрати, що забезпечують необхідну діяльність: витрати на підтримку функціонування всіх постійно діючих управлінських структур, медичне та соціальне обслуговування громадян, трансфертні платежі, виплати заробітної плати тощо. Доходи місцевого поточного бюджету формуються переважно за рахунок місцевих податків і зборів, інших обов'язкових платежів, загальних субсидій від органів державної влади тощо. У бюджеті розвитку (або інвестиційному бюджеті) відображаються доходи і витрати, спрямовані на вдосконалення регіональної та місцевої економіки. Витрати бюджету розвитку, як правило, мають капітальний характер. Доходи бюджету розвитку формуються переважно за рахунок банківських кредитів, інвестиційних субсидій, муніципальних позик та інших надходжень [4, с. 72].

Основним законодавчим документом, що регулює відносини в бюджетній сфері, в тому числі ті, що пов'язані з бюджетом розвитку, є Бюджетний кодекс України, в статті 71 якого визначено наступні джерела доходів бюджету розвитку:

1) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

2) єдиний податок, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

3) дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є майно АПК, комунальна власність;

4) плата за надання місцевих гарантій;

5) кошти пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту, отримані відповідно до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності";

6) кошти від відчуження майна, що належить АПК, та майна, що перебуває в комунальній власності, кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них;

7) 90% коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної і комунальної власності (крім земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації), при цьому від продажу земельних ділянок, які розташовані на території АПК: 35% – до бюджету АПК, 55% – до сільських, селищних, міських бюджетів АПК;

8) капітальні трансферти (субвенції) з інших бюджетів;

9) кошти від повернення кредитів, наданих з відповідного бюджету, та відсотки, сплачені за користування ними;

10) місцеві запозичення, здійснені у встановленому порядку;

11) кошти, які передають з іншої частини місцевого бюджету за рішенням Верховної Ради АПК, відповідної місцевої ради (щодо коштів резервного фонду місцевого бюджету в частині витрат бюджету розвитку за рішенням Ради Міністрів АПК, місцевої державної адміністрації, виконавчого органу відповідної місцевої ради) [5].

28 грудня 2014 року ухвалено Закон України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин". Відповідно до цих змін, єдиний податок було віднесено до складу доходів загального фонду місцевих бюджетів. Таким чином, його було вилучено зі складу джерел доходів бюджету розвитку.

Також з доходів бюджету розвитку було вилучено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

Варто зазначити, що у початковому варіанті цього законодавчого акта пропонувалося закріпити норму, відповідно до якої із загального фонду місцевого бюджету до бюджету розвитку мали передавати кошти в обсязі, що забезпечують частку доходів бюджету розвитку у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів на рівні, не менше 10%. Ця норма, хоч і не була ефективною, оскільки в такому разі джерелом доходів бюджету розвитку є не закріплені за ним на законодавчому рівні доходи, а ті, що передаються з іншої частини бюджету, що не можна допускати у випадку достатнього рівня надходжень до місцевих бюджетів, проте могла б бути тимчасовою, необхідною для забезпечення достатнього рівня надходжень бюджету розвитку в перехідний період. Однак під час розгляду законопроекту у Верховній Раді цю норму відкинули.

Таким чином, з точки зору законодавчого забезпечення, можна спостерігати погіршення ситуації із забезпеченням функціонування бюджету розвитку. Проте для більш повного вивчення цього питання, необхідно розглянути практику функціонування бюджету розвитку. Проаналізуємо динаміку частки бюджету розвитку в загальному обсязі доходів бюджету на основі даних бюджету м. Тернополя (табл. 1).

Як видно з табл. 1, загальний обсяг доходів бюджету Тернополя у 2012 р. стано-

вив 754 411 тис. грн., а доходи бюджету розвитку – 46762 тис. грн. При цьому частка доходів бюджету розвитку в структурі загального обсягу доходів – 6,2%. У 2013 р. загальні доходи бюджету збільшилися до 801865 тис. грн., а доходи бюджету розвитку – до 60736 тис. грн. Частка доходів бюджету розвитку зросла на 1,4 в. п. і склала 7,6%.

У 2014 р. відбулося подальше зростання частки бюджету розвитку до 7,9%. У 2015 р. обсяг доходів бюджету м. Тернополя становив 1259997 тис. грн., а доходи бюджету розвитку – 161 650 тис. грн. При цьому частка доходів бюджету розвитку, порівняно з попереднім роком, зросла на 4,9 в. п. і склала 12,8%.

Як видно з проведеного аналізу, частка й абсолютні обсяги бюджету розвитку в структурі загального обсягу доходів бюджету м. Тернополя показують стабільну позитивну динаміку зі значним зростанням у 2015-му. Тобто, незважаючи на вказані зміни в законодавстві, здається, можна спостерігати позитивні зміни в практиці функціонування бюджету розвитку.

Проте частка бюджету розвитку в загальному обсязі доходів бюджету не показує структуру бюджету розвитку, тому висновки, зроблені на основі цього аналізу, мають бути додатково підтверджені. Проаналізуємо структуру бюджету розвитку м. Тернополя (табл. 2).

Як видно з табл. 2, упродовж 2012–2014 рр. найбільше доходів до бюджету

Таблиця 1

Частка доходів бюджету розвитку в загальному обсязі надходжень бюджету м. Тернополя

	2012	2013	2014	2015
Доходи бюджету разом, тис. грн.	754412	801865	864055	1259997
Доходи бюджету розвитку, тис. грн.	46762	60736	68423	161650
Частка доходів бюджету розвитку в загальному обсязі доходів, %	6,2	7,6	7,9	12,8

*Складено на основі [6].

Джерела доходів бюджету розвитку м. Тернополя

Доходи	2012	2013	2014	2015
Єдиний податок, тис. грн.	37964	51322	57656	–
Частка в доходах, %	81,2	84,5	84,3	–
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, тис. грн.	–	30,3	156	–
Частка в доходах, %	–	0,05	0,23	–
Неподаткові надходження, тис. грн.	–	2451	4592	8839
Частка в доходах, %	–	4,0	6,7	5,5
Відчуження майна, що перебуває у комунальній власності, тис. грн.	7201	5734	3226	4731
Частка в доходах, %	15,4	9,4	4,7	2,9
Продаж земельних ділянок і прав на них, тис. грн.	1537	1139	2583	8559
Частка в доходах, %	3,3	1,9	3,8	5,3
Кошти, що передані з загального фонду бюджету до бюджету розвитку, тис. грн.	60	60	210	139520,5
Частка в доходах, %	0,1	0,1	0,3	86,3
Всього , тис. грн.	46762	60736	68423	161650

*Складено на основі [6].

розвитку м. Тернополя надходило за рахунок єдиного податку. В 2012 р. обсяг надходжень від єдиного податку – 37964 тис. грн, що становило 81,2% бюджету розвитку. 2013-го надходження єдиного податку зросли до 51322 тис. грн. і становили 84,5% доходів бюджету розвитку. В 2014 р. обсяг єдиного податку, що надходить до бюджету розвитку, знову зріс і склав 57656 тис. грн. Натомість, його частка в доходах бюджету розвитку зменшилась на 0,24 в. п., 84,3%. Таким чином, єдиний податок був основним джерелом надходжень бюджету розвитку м. Тернополя, забезпечуючи більше половини надходжень. Варто зазначити, що схожа ситуація спостерігалася також в інших місцевих бюджетах. Так, за даними USAID, у 2014 р. частка надходжень від єдиного податку в доходах бюджету розвитку по країні в середньому становила 66,67% [7]. Як бачимо, вилучення цього податку з джерел доходів бюджету розвитку є значним ударом по його функціонуванню. Тому розглянемо, за рахунок чого вдалося

забезпечити значне зростання доходів бюджету розвитку.

Проаналізуємо такий вид доходів бюджету розвитку, як кошти, які передають із загального фонду бюджету до бюджету розвитку. В 2012–2013 рр. сума цих коштів складала 60 тис. грн., що становило, відповідно, 0,13% та 0,1% доходів бюджету розвитку. В 2014 р. – 210 тис. грн., а частка в доходах бюджету розвитку – 0,3%. 2015-го сума коштів, які передали із загального фонду бюджету до бюджету розвитку, порівняно з попереднім роком, зросла більш ніж в 600 разів і становила 139521 тис. грн. При цьому їх частка зросла на 86 в. п., до 86,3%. Таким чином, це зростання було забезпечено передачею коштів із загального фонду бюджету до бюджету розвитку, що можна розцінювати як регрес у функціонуванні бюджету розвитку, оскільки схожа ситуація спостерігалася до прийняття Бюджетного кодексу України 08.07.2010 року.

Висновки. Бюджетна децентралізація є значним надбанням світової економічної

теорії та практики. Процес децентралізації тісно пов'язаний із розширенням громадських свобод і демократизацією суспільства. Однак важливо, щоб запровадження децентралізації відбувалося не лише декларативно, а й на практиці. Як видно з проведеного аналізу, зміни, що, покликані забезпечити децентралізацію, поки що не приносять бажаного результату. Зі складу доходів бюджету розвитку вилучено найбільш фіскально значиме джерело – єдиний податок, внаслідок чого доходи бюджету розвитку м. Тернополя зменшилися більш ніж утричі. Таку різницю в доходах перекривають передачею коштів із загального фонду бюджету, що також можна розцінювати як негативне явище, оскільки всі капітальні бюджетні видатки мають здійснюватися за рахунок власних джерел доходів бюджету розвитку.

Для того, щоб бюджет розвитку реально й ефективно функціонував, необхідно здійснити цілий комплекс заходів. Пріоритетним напрямком реформування бюджету розвитку, на нашу думку, є відокремлення планування, фінансування та моніторингу поточних видатків від видатків, що мають перспективний характер, шляхом запровадження такого механізму, який унеможливує або значно ускладнює переміщення коштів із видатків, що мають капітальний характер, на поточні видатки. Необхідно виокремити бюджет розвитку у самостійний бюджет із власним механізмом планування, фінансування і моніторингу виконання із закріпленими за ним доходами і витратами. Для такого кроку є, як мінімум, 5 причин:

1. Джерела фінансування – капіталовкладення можуть фінансуватися з різних, цільових джерел. Виокремлення джерел на придбання капітального обладнання забезпечує використання доходів, цільовим призначенням яких є придбання капітального обладнання саме на ці потреби.

2. Відмінність у процесах планування та затвердження бюджету. При плануванні бюджету розвитку здійснюється підготовка переліку проектів, їх ранжування за важливістю, лише після цього відбувається розподіл коштів між проектами. В процесі фінансування і виконання проектів до переліку додають нові програми, і процес здійснюється безперервно. Поточні бюджетні програми, як правило, повторюються щороку, тому немає великої потреби щоразу готувати перелік програм і визначати їх пріоритетність.

3. Різниця у тривалості проектів і рівнів планування. У поточному бюджеті формування та використання коштів відбувається протягом одного бюджетного року, тобто здійснюється короткострокове планування на один рік. Інвестиційні проекти, навпаки, планують і здійснюють роками, при цьому перевага надається довгостроковому, перспективному плануванню.

Перехід на перспективне планування необхідний з кількох причин. По-перше, будь-які помилки в інвестиційному проекті можливо виправити лише зі значними витратами. Помилку в поточному бюджеті можна виправити впродовж року або переглянути наступного року, причому, без необхідності здійснення значних витрат. По-друге, при здійсненні інвестиційних проектів, особливо щодо розвитку інфраструктури, необхідна чітка координація, а також пильна увага до послідовності дій, щоб здійснення певного етапу проекту не призводило до нівелювання результатів попереднього. Наприклад, при плануванні проекту заміни дорожнього полотна має бути розглянута необхідність заміни водогону, каналізації, прокладки трамвайних шляхів та ін.

4. Різниця у графіках виконання робіт. Капіталовкладення часто здійснюються нерівномірно внаслідок тривалості інвестиційних проектів. Бюджет розвитку дає змогу

органам влади планувати на більш тривалий період, порівняно з поточним бюджетом, заощадити кошти на великі програми або розподілити витрати на них рівномірно протягом кількох років.

5. Можливості для здійснення контролю. Інвестиційні проекти, які часто потерпають від зміни замовлень, надмірних витрат, потребують більш жорсткого контролю, ніж постійні програми. Окремий бюджет розвитку заохочує пильний нагляд за виконанням проекту; крім того, це дає можливість вести окремий облік інвестиційних проектів, що сприяє здійсненню контролю за рівнем витрат.

Ми пропонуємо кілька джерел розширення дохідної бази бюджету розвитку. На нашу думку, перш за все, необхідно повернути до бюджету розвитку принаймні 50% надходжень від єдиного податку. Крім цього, до бюджету розвитку має зараховуватися певна частина податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток, а також штрафи, пов'язані з надмірною експлуатацією об'єктів інфраструктури (наприклад, за перевищення водіями допустимого навантаження на вісь автомобіля, що спричинює підвищену зношеність дорожнього полотна).

Підстави для зарахування до бюджету розвитку частини надходжень від єдиного податку, податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток однакові: платники цих податків у своїй діяльності безоплатно використовують певні об'єкти, відновлення і будівництво яких фінансується з бюджету розвитку (тротуари, дороги, інші об'єкти інфраструктури). Частини відповідних податків, що зараховується до бюджету розвитку, є своєрідною платою за користування цими об'єктами і можуть в майбутньому бути використані на їх відновлення. Цього можна досягнути кількома шляхами. Перший полягає у законодавчому визначенні

пропорцій, за якими податок ділять між поточним та інвестиційним бюджетом. Іншим способом є надання можливості місцевій владі встановлювати надбавки до загальнодержавних податків

Підстави для зарахування штрафів дещо схожі з попередніми. Платники штрафів своїми діями спричинюють прискорення зносу об'єктів інфраструктури, внаслідок чого виникає необхідність в їх швидшому відновленні.

Ще одним перспективним джерелом доходів бюджету є зовнішні позикові ресурси, тобто запозичення у формі облігацій місцевої позики. При цьому важливо, щоб запозичення здійснювалися під конкретні проекти, а відсотки поверталися з доходів від цих проектів. Відповідно, термін запозичення перебуває в прямій залежності від терміну реалізації проекту. Додаткові перспективи такого джерела доходів забезпечуються тим, що місцева влада володіє унікальними можливостями для підвищення привабливості своїх боргових інструментів. Зокрема, вона може звільнити тримача місцевих боргових цінних паперів від сплати деяких місцевих податків, що широко використовується у світовій практиці. Варто зауважити, що місцеві запозичення набудуть розвитку лише за умови розвинутого фінансового ринку, а також здобуття місцевими органами влади достатньої процедурної та фінансової самостійності для того, щоб позикодавці були впевнені в надійності такого способу вкладання своїх коштів.

Проте навіть забезпечення достатніх доходів не дасть бажаного результату без формування надійної системи контролю. Основну увагу слід зосереджувати на контролі за цільовим спрямуванням коштів, а також на контролі за несуперечливістю проектів, які реалізують різні рівні влади, та за їх відповідністю стратегічним напрямкам розвитку регіону.

Список використаних джерел

1. Василик О.Д. Бюджетна система України / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
2. Перощук З.І. Деякі правові питання бюджетів та їх складових елементів в умовах бюджетної децентралізації / З.І. Перощук // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Сер. “Юриспруденція”. – Т. 1. – 2014. – № 11. – С. 154–157.
3. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / за заг. ред. проф. Ю.В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.
4. Кириленко О.П. Бюджет розвитку как инструмент социально-экономического развития территорий Украины / О.П. Кириленко, К.М. Ткач // Уральский научный вестник. – 2014. – № 1 (80). – С. 71–77.
5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>
6. Бюджет міста Тернополя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rada.te.ua/normativnie-dokument/byudget_mista_ternop/35135.html
7. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2014 рік [Електронний ресурс] / ІБСЕД. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2014_monitoring_ukr.pdf

References

1. Vasylyk, O.D. & Pavliuk, K.V. (2004). *Biudzhetna systema Ukrainy [Budget system of Ukraine]*. Kyiv: Tsentrv navchalnoi literatury [in Ukrainian].
2. Peroshchuk, Z.I. (2014). *Deiaki pravovi pytannia biudzhektiv ta yikh skladovykh elementiv v umovakh biudzhetnoi detsentralizatsii [Some legal issues of budgets and their components in terms of fiscal decentralization]*. (Vol. 1). *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific journal of International humanitarian university*, 11, 154–157 [in Ukrainian].
3. Kovbasiuk, U.V. (Eds.). (2014). *Mistseve samovriaduvannia v Ukraini: suchasnyi stan ta osnovni napriamy modernizatsii [Local government in Ukraine: current state and main directions of modernization]*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
4. Kyrylenko, O.P. & Tkach, K.M. (2014). *Byudzheth razvitiya kak instrument sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya territoriy Ukrainy [The development budget as a tool for socio-economic development of Ukraine's territory]*. *Uralskiy nauchnyy vestnik – Ural scientific herald*, 1 (80), 71-77 [in Russian].
5. *Biudzhethnyi kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]*. (2010, July, 8). Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>.
6. *Biudzheth mista Ternopolia [Budget of Ternopil city]*. Available at: http://www.rada.te.ua/normativnie-dokument/byudget_mista_ternop/35135.html.
7. *Biudzhethnyi monitorynh: analiz vykonannia biudzhetu za 2014 rik / IBSED [Budget monitoring: analysis of budget execution 2014 / IBSER]*. (2015). Available at: http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2014_monitoring_ukr.pdf.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2017.